

DR. BARTHA DÉNES

Alig ismert fajok II.

Molyhos tölgyek

Sorozatunkban azokat az erdészeti szempontból is fontos rokon fajokat mutatjuk be, melyeket a gyakorlat eddig egységesen kezelte. Mivel a morfológiai különbségeken kívül ökológiai sajátosságai, s így erdóművelési tulajdonságai is mások, ezért elkülönítéstük a gyakorlatban kívánatos lenne. Terepi tapasztalatokkal alig rendelkezünk, a gyakorlatban dolgozó kollégáinkat arra kérjük, hogy ezen rokon fajokkal kapcsolatos megfigyeléseiket, ismereteiket jelezzék nekünk.

Molyhos tölgy (*Quercus pubescens* WILLD.)

Kis termetű fa, legfeljebb 15 m magasra nő. Törzse görbe, vastag ágakra bomló, gyakran a gyökérnél már elágazik. Koronája ellaposodó, terebélyes, szabálytalan.

Hajtása nemezesen vagy gyapjasan molyhos. Rügyei 4–6 mm hosszúak, tompa

Hajtása erőteljesebb, hosszabb szálú szőrösömóktól rányomottan molyhos. Rügyei 5–8 mm hosszúak, tojásdadok, gyak-

ran 4–5 élűek, molyhosak. Levelei általában nagyobbak, 8–16 cm hosszúak. Levélfonákja erőteljesen kopaszodó, kékes-szürke színű. Levélnyele 8–30 mm hosszú. Termései 2–4-esével, 2–8 cm hosszú kocsányon ülnek. A makk 20–40 mm hosszú. Kupacspikkelyei a kupacs alján domborúak, molyhosak.

Mediterrán flóraelem, Olaszországtól Kelet-Trákiáig terjed areája, kevésbé hatol északra, mint a molyhos tölgy. Mezofil jellegű, mésztelen talajokon is nő. A mélyebb termőrétegű talajokat (rendzina, Ramann-féle barna erdőtalaj) részesíti előnyben.

Hegy-dombvidékeinken főleg a kocsánytalan és csertölgygel elegyedik. Az alföldperemi lösztölgyes foltokban és szőrvényoson a Kiskunságon is megtalálható.

A természetbarát tízparancsolatja

A természet, az erdő kárára elkövetett vandalizmus terjedésének megakadályozására az „Eperjesi Lapok” 1919. május 18-i számában a fenti cím alatt ismerteti „a német, sok tízezer tagot számláló természetbarát társaságnak dióhéjba foglalt irányelveit”.

Az erdőben dolgozó, közlekedő hatalmas gépek, a világot előlű műanyagáradat, a keletkezett egyéb hulladékok következtében a természet károsítása most még fokozottabb. Ezért érdemesnek találok az említett cikkben – mely „az eldurvult, elállítódott emberi erkölcsök pallérozása céljából” jelent meg – felsorolt intelmeket szóról szóra közreadni.

„A természetbarát tízparancsolatja:

1. Hagyd meg minden állatnak és növénynek a szabad természetben való életét. Ne csinálj felesleges növény-, lepke-, bogár- és hasonló gyűjteményt. Ha komolyan óhajtasz ilyenekkel foglalkozni, úgy gyűjts csak igazi szakemberek és természetbarátok felügyelete és útmutatása mellett, és légy kevéssel megelégedett.
2. Hagyd a ritka növényeket, állatokat, ásványokat stb. helyükön; gondold meg, hogy embertársaid is óhajtanak ezek szépségében megnyőrködni és hogy a te kötelességed is a természeti szépségeknek fenntartása és megővése.
3. Ne húzd ki a növényeket gyökerestül és ne szakítsd le a fáknak és bokroknak ágait. Ha szükségszerű ágat, úgy vágd le azokat éles késsel vagy ollóval. A fa kergét ne hagyod össze.
4. A virágot ne szakaszd hiába és ügyelj arra, hogy a szedésnél a törzs meg ne sérüljön és hogy legalább néhány virág maradjon a törzsön magképződés céljából.
5. Támogasd a mai napság oly nagyon szorongatott madárvilágot etetőhelyek és itatók létesítése, valamint fészkelő-odvoknak stb. kilyekezése által.
6. Ha madárfészket találsz, úgy szemléld azt csak távolról. Ne nyúlj sem a fészkekhez, sem annak tartalmához és hallgassd el tiúgodat.
7. Véd meg ember és állatokkal szemben az állítólag kártékony, de a valóságban hasznos állatokat (pl. süندisznó, vakond, bagoly). Azon állítás, hogy bizonyos állatok kártékonyak, többnyire a természet félreismerésén alapszik.
8. Ha kénytelen vagy kártékony állatokat megsemmisíteni, úgy öld meg őket lehetőleg gyorsan és fájdalomtalanul. Ne kínozz más állatokat sem.
9. A szabad természetben ne dobálj szét virágot, papírt és más hulladékokat.
10. Általában védj meg szűkebb és távolabbi szülőföldedet pajkos rombolásoktól, tiszteld a régi szokásokat és a régi bevált építési módot, anélkül, hogy az egészséges haladástól eltérjél.

Az idézett tízparancsolat korunkra is maradéktalanul érvényes. Intelmeit fogadjuk meg, tartsuk be, tegyük közhírré. Eszméjét terjesszük a diákok körében, hogy a természet féltő óvása utódaink ösztönös cselekedetév váljék.

Schalkház Lipót

hegyűek, kerekdedek, nemezesen molyhosak. Levelei általában kisebbek, 4,5–8 cm hosszúak. A levélfonák kopaszodó, de az erek molyhosak maradnak. Levélnyele 6–12 mm hosszú. Termései magányosan vagy csoportosan, rövid, legfeljebb 0,8 cm hosszú kocsányon ülnek. A makk 8–20 mm hosszú. Kupacspikkelyei kicsik, laposak, nemezesen molyhosak.

Szubmediterrán flóraelem, areája Spanyolországtól a Kaukázusig terjed. Xerofil jellegű, nálunk határozottan mészkedvelő faj. Sekélyebb termőképességű talajokon (köves-sziklás vázlat, sekély rendzina) tenyészik.

Középhegységeinkben a karsztbokorerdők és mészkedvelő tölgyesek jellemző faja. Az Alföldre nem ereszkedik le.

Olasz tölgy (*Quercus virgiliana* TEN.)

Közepes méretű fa, 20 m-es magasságot is elérhet. Törzse egyenes, száldermetű. Koronája nyúlánk, tojásdad vagy hengeres, szabályos.

VARGA BÉLA

A vadászati törvényalkotás előkészítéséről

Az erdészetet érintő törvények készítése körül több mint tíz éve tartó huzavona során a sok, vitatott kérdés közül egyetlen egyben alakult ki teljes egyetértés. Abban, hogy valamennyit párhuzamosan, összehangoltan kell készíteni és együtt kell a törvényhozó testület elé terjeszteni.

Ennek ellenére, mint várható volt – elsősorban a vadászati jog mai gyakorlatához fűződő egyéni érdekek nagy tépje miatt – az előkészítés folyamatára ismét távolról sem a párhuzamosság és az összehangoltság volt a jellemző.

A törvénycsomag tagjai közül az erdőtörvény startolása volt a legértehetőbb. A több mint két éve széles társadalmi vitán is átesett változata még – természetesen – az erdei vadgazdálkodás szabályozását is tartalmazta. Azután jött a megfellebbezhetetlen felső parancs: ezt a terepet teljesen át kell adni a vadászati törvény készítőinek.

Az ismét zárt műhelyben készült nagyívű alkotást (49 oldalon 88 paragrafus) – a vadgazdálkodásról, a vadászatról és a vad védelméről szóló törvénytervezetet – 1994. január 3-án kapta kézhez Egyesületünk az FM-től – azzal, hogy az „egyetértő véleményét, vagy az esetleges megjegyzéseket” január 5-ig várják.

A határidőre beküldött 9 oldalas tanulmány az alapelvek tisztázását és 68 tételre, kisebb-nagyobb módosító javaslatot tartalmazott. Itt csak az alapelvek kivonatos ismertetésére nyílik lehetőség:

Vélemény a vadgazdálkodásról, a vadászatról és a vad védelméről szóló törvényjavaslatról

A vadászati törvény hosszú évekre nyílt viharos előkészítési időszaka után azt várta az ember, hogy széles társadalmi vitában kikerült korszerű koncepció alapján készült minden szempontból csiszolt, leleplezett törvénytervezetet kap kézbe. Olyan tervezetet, amelyet jószívű lehet a Parlament aggasztáson zsúfoló napirendjére ajánlani, mert jól illeszkedik a nagy áldozat árán várt új gazdasági és társadalmi rendszerbe, felszámolja egy rossz emlékek korszak makacsul túlélt anakszisztiikus hagyatékait, a környezetvédelem valós érdekeiből kiindulva az egész nemzet jövőjét szolgálja és csorbítatlanul effektíve visszadja a föld tulajdonosának tulajdonához fűződő jogait.

Nem ez történt. A tervezet koncepcióján, ellentmondásos a valóban széles, még a törvényhozó testületet is intenzíven foglalkoztató heves társadalmi vitáknak – a lényegét tekintve – alig van pozitívuma. A vad védelmet célzó rendelkezései nem a természet harmonikus rendjét és benne a vad biztos jelenlétét szolgálják. Az öröklött, elavult vadászati rendszer egyes meghatározó elemeit nem felszámolja, hanem megerősíti a tervezet. A vadászható mennyiség vad tartásának terheit viselő földtulajdonost, de még inkább a földterületen gazdálkodót az eddiginél is kiszolgáltatottabb helyzetbe taszítja többnyire a törvénytervezet.

A tartalmi hiányosságokat meglepő formai fogyatékoságok (stílus és nyelvtani hibák) is tetézik. Jól ismerjük a T. Ház, a Kormány és a Tárcá elkövetését a törvényalkotás ítemének fokozására. Mi is fontosnak és sürgősnek tartjuk az erdőt érintő alaptörvények (természetvédelmi, kintstörvény, föld, erdő, vadászati) megalkotását. Ennek ellenére nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy a jelen tervezet – elsősorban koncepcionális fogyatékoságai miatt – alkalmatlan az előterjesztésre. Merénytelen lenne a törvényhozó testület igen szűkös drága idejét elkerülhető koncepcionális vitákra és módosító javaslatok tömkelegének tárgyalására pazarolni.

Abban a reményben, hogy jó szándékú, nyitott hozzáállás mellett még mindig van reális esélye egy hosszú távra szóló, valóban korszerű törvény előkészítésére, az alábbiakban megkíséreljük – az egy-két napra korlátozott időkeret alatt – felvázolni a vadászati kivonatos jogi szabályozásának fontosabb tüzéseit és rávilágítani a bírálatra kézbe adott tervezet felfutóbb fogyatékoságaira.

A vadászati törvény készítése során figyelmen kívül nem hagyhatók tények, alapfogalmak és alapelvek:

– Az őshonos vad törzsalományára fellelt kincsünk természeti környezetünk része.

– Az őshonos vadfaj(ok) fennmaradását és a természet rendje szerinti fejlődését biztonsággal garantáló szint (törzsalomány) fellelt szándékosan (tervszerűen) tartott vadállomány minden vonatkozásban a gazdálkodás és nem a természetvédelem tárgyát képezi.

– A törzsalomány fenntartásának valódi óra csak a természetvédelmi törvény és a természetvédelmi hatóság lehet.

– A vadászati lehetőség biztosítása, illetve fokozása érdekében tartott többletvad sorsáról csak a földterület tulajdonosa vagy kezelője dönthet. Mezőgazdasági területen a vadászat akár főtevékenységként is üzhető. (A gazda munkájára gyümölcsöszték értékekben is értékesítheti vadhús vagy vadászati lehetőség formájában.)

Erdő esetében – a nagyragadozók hiánya és az erdő hosszú távon is őrszatsadalmi érdekből szükséges intenzív hasznosítása miatt – a fenntartható vadlétzésnek felső határát ugyancsak a természetvédelemnek kell meghatározni.

– A vadászatot a vad jogszert eljétsére vagy befogására irányuló tevékenység. Jellegét tekintve néhány tízezer embert érintő sport, szórakozás, rekreáció. Tiszteletreméltó nemes sport, de semmi sem indokolja bármelyik más sporttevékenységétől eltérő, megkülönböztetett kezelést és főleg bárki másra ráerősítést, nyílt vagy burkolt támogatását. A vadászat olyan passzív, amit minden (jogszabályi feltételeknek megfelelő) állampolgár saját anyagi teherbíró képességének megfelelő mértékig alanyi joggal egyenlő eséllyel üzhet.

– A vadgazdálkodás – a törzsalomány fenntartásához esetleg szükséges tevékenységen túl – egyszerűen gazdálkodás, mint a növénytermesztés, fatermesztés, állattenyésztés vagy idegenforgalom. Létjogosultsága ott és addig van, ahol és amíg a bevételek meghaladják vagy legalább elérik a közvetve vagy közvetlenül felmerült költségek (terhek) teljes összegét. Vagy ott, ahol a veszteségeit valaki saját zsebéből hajlandó fizetni.

– Mivel vadgazdálkodás – mint a föld hasznosításának egyik kiegészítő vagy akár főtevékenységként üzött módja – jellemzően erdőben és mezőgazdasági területen folyik, a vaddal való gazdálkodást a föld-, illetve az erdőtörvényben kell szabályozni – olyan mértékben és mélységben, ahogyan az az egyéb gazdálkodási (termelési) tevékenység esetében szokásos.

– Az erdőben élő őshonos nagyvad az erdei ökoszisztéma része, milliárdnyi elemének egyike, biológiai sajátosságainál és természetes ellenségeinek hiányánál fogva az erdei életközösség legmeghatározóbb eleme. Ebből erdőben az erdei vadgazdálkodás az erdőgazdálkodás szerves része, alrendszer. Attól való bármilyen elkülönítése biológiai, ökológiai és ökonómiai abszurdum. Az erdőben folyó vadgazdálkodást a vadászati törvényben szabályozni – meghozza azt a vadászati szerető, de az erdőhöz nem értő személyek kezére bízni nem kevésbé abszurd, mint hogyha a fatermesztést (az erdő másik meghatározó elemével, a fával való gazdálkodást) a faiparra, vagy még inkább arra bíznák, aki nagyon, szenvedélyesen szereti a szép tömörfa lakberendezést.

– A vadgazdálkodási körzet az illetékes hatóságok által meghatározott és kijelölt akkora kiterjedésű terület, ahol a vad létfeltételei – beleértve migrációs igényeit is – teljes mértékben adottak.

– A vadászterület az a minimálisan 200 ha, a tulajdonviszonyokhoz és a földterületen gazdálkodó üzemenek szervezetéhez igazodó terület, ahol a vad jogszert és szakszerű, kulturált eljéts, befogása történik – hatóságilag meghatározott mennyiségi keretek között.

– A természeti környezetben élő vad uratlan jószág (res nullius), ahogyan az a legtöbb civilizált demokratikus államban van és ahogyan hazánkban is volt normális időkben. Az állami tulajdonlás nem a védelem hatékonyságára garancia. Az állam az uratlan jószágot is védheti következetesen, szigorúan és saját tulajdonát is kezelheti Csáki szalmája módjára.

– A vadászati jog a földterület tulajdonosát illeti a természetvédelmi korlátokon túl minden vonatkozásban és értelemben, a valóságban is, nem csak a törvény írott, de részkorlátozásokkal kiírt terület szövegében.

A törvénytervezet egyes részleteit érintő megjegyzések

1. A törvény címe a fenti alapelvvel ellentétes tartalommal indokolható lenne, de mivel a vad védelme része a vadgazdálkodásnak, a vadgazdálkodás pedig a vad előhelyén folytatott, a föld, illetve erdőtervényben szabályozandó mező-, illetve erdőgazdálkodás része az indokolt cím:

Vadászati törvény vagy Törvény a vadászatról

(...)

5. 2. § (2) a vadászati jog tárgyába igyekezik beleprelni a vadállománnyal való gazdálkodást is (a továbbiakban együtt vadászati). Hogy mennyire illogikus, természetellenes és tarthatatlan ez a belecsozások, bizonyítja, hogy a tervezet készítői maguk is következetesen arra kényszerülnek, hogy a „vadászati” kifejezést ilyen bővített értelemben alig tudják használni a tervezetben.

(...)

10. 7 § (2) Félrevezető módon kelti azt a látszatot, hogy a vadászati jog *de facto* a föld tulajdonosát illeti. Olyan földtulajdonos ugyanis nincs – és remélhetőleg nem is lesz –, aki 4000 hektár földterülettel rendelkezik.

Ez a hibás, vagy értelmetlen bekezdés az a/ pontban **vagy a „vagy”** szó felesleges, vagy a „nem” szó hiányzik. Egyébként kéri el arra a tervezetben, hogy a föld tulajdonosát megfoszsa a vadászati jog gyakorlásától. Miért kellene a vadászati jogát haszonbérbeadás útján hasznosítani annak a tulajdonosnak, aki nem rendelkezik a vadászati gyakorlásának személyi feltételével? Miért nem gazdálkodik maga a vadász, miért nem tarthat szakembert, illetve és miért nem adhatja el saját maga a vad lelovásának jogát és a vad húását? A vadászati jognak ilyen tágabb, vadgazdálkodást is magában foglaló értelmezése és a kettő merev összekapcsolása megengedhetetlen korlátozása a vadászati jog tényleges gyakorlásának. A földtulajdonos a **vadgazdálkodás** részleteiben vagy egészében saját maga végezheti, általa alkalmazott szakemberrel végezheti, vagy részben vagy egészében vállalkozóra bízhatja a **vadászati joggal (vadkilövés jogával)** együtt vagy anélkül. A területen vadászati társaságok egyre nagyobb hányada máris így használja az általa bérlet vadászati jogot – a viszonbérbeadás formális törvényi tilalma ellenére! A szűkebb értelemben vett vadászati jog bérkilövés útján való hasznosításába teljesen fölösleges kötelezően közbeavatni a haszonbérlet. Ez a módszer éa jelenlegi „terület” vadászati társaságok átmenetét szolgálja.

11. 7. § (5) Szöveg ellentétben áll a 2. § (1) pontjával. Egyáltalán nem biztos, hogy valamennyi állami földterület fölött a tulajdonosi jogokat a földművelésügyi miniszter fogja gyakorolni. Miért lehetne hát éppen ott, a legfelső szinten, elválasztani az „elválaszthatatlan”-t, ahol az összehangolt gazdálkodás a legfontosabb. Az állami földterületek zöme ugyanis feltehetően erdő lesz, ahol semmilyen szinten nem választható el az erdő- és vadgazdálkodás? Nem árt emlékezni ennél a kérdésnél a vadgazdálkodásról a Parlament bizottságaiban és plenáris ülésén lezajlott heves vitára. Ott a korszerű megoldás híveit az nyugtatta meg, hogy csak az új törvényig átmenetileg, az egyszerűség kedvéért ruházzák ezt a jogot a miniszterre, biztosított látván személyesen arra, hogy a köz érdekeinek legmegfelelőbb módon fog e rövid idő alatt élni a jogával. Az Erdészeti Egyesület ez irányú kezdeményezésének fogadtatása és „eredménye” egészen más tapasztalatokat hozott. A javasolt szöveg: „*Állami földterületen a vadászati jog tulajdonosi jogosítványait csak a földterület tulajdonjogával felruházott szerv gyakorolhatja a földterület (erdő) kezelő szervén keresztül.*”

Csak így nyílik mód arra, hogy a vadászati hatóság ellenőrizhesse összeférhetlenség és elfoglaltság nélkül a vadgazdálkodást. A mai tarthatatlan, minden oldalról joggal támadott gyakorlat folytatása, ha az ellenőrzésre hivatott hatósági szervén keresztül gyakorolná továbbra is a miniszter új a tulajdonosi jogokat.

12. 8. § (2) Értelmetlenül és jogszétérően korlátozza a vadgazdálkodásból származó bevétel felhasználását. A *törzsszállomány* fenntartása és védelme a bevételtől független törvényi kötelezettség, a vadászati tárgyat képező többletvadból származó bevétel pedig a gazdálkodó szabad rendelkezés tárgyát képező saját vagyona. Nagy területet biztosító vadállomány fenntartására senki sem lehet kötelezni!

13. 9. § C/ alatt megjelölt egyesület gazdálkodásának – ha jól tudjuk – törvényi akadályai vannak. A haszonbérlet köréből nem lehet kirekeszteni a külföldi személyt vagy gazdasági társaságot. Ugyanígy, ahogy nem lehet eltiltani a külföldieket az egyéb költéses szolgáltatások vagy vállalkozások igénybevételétől (luxusz szálloda, golfklub) azzal az indokkal, hogy fölérnek az árakat és kiszorítják onnan az arra áhítózt, de a valós piaci ár megfizetésére képtelen magyarállompolgárokat. A tilalom másik következménye, hogy ezáltal a hazai vadászati társaság (jelenleg gyakorlatnak megfelelően) közbeiktatódik a tulajdonos és a tényleges vadászati jogért fizető külföldi vadász vagy vállalkozó közé, hogy így a vadászati társaság származó haszon ne a tulajdonosé, hanem haszonbérlet vadászati társaságé legyen. (E rendszer által jutottak a kivételzett területen vadászati társaságok milliós vagyonokhoz és messze áron aluli vadászati lehetőségekhez.)

(...)

15. 14. § a/ Indokolatlanul zárja ki a természetes vagy jogi személyek nem osztatlan közös tulajdonán vadászterület létesítését.

16. 14. § b/ helyett: „A vadászterület legkisebb kiterjedése 200 hektár.”

(A 2500 és a 4000 hektáros korlátozásnak semmilyen elfogadható alapja nincsen. Ellentétes a kérdés mind tudományos, mind gyakorlati megközelítésével, a nemzetközi gyakorlattal, hazai hagyományainkkal. Egyetlen célja csak az lehet, hogy a földtulajdonost határozottan megfoszsa a vadászati jog tényleges tulajdonlásától.)

(...)

25. 23. § (1) A meghatározatlan időre szóló haszonbérleti szerződés megkötését nem szabad kizárni. A 10 éves „kényszerházaság” nem a vad és a vadvédelem, nem a gazdálkodás biztonsgát szolgálja elsősorban, hanem az alaptevékenységet folytató gazdálkodót és a vadászatra jogosultat teszi előbb-utóbb ellenérdekelte, szembenállóvá.

26. 23. § (2) és (3) Nem egyenjogú félként kezeli a haszonbérleti jogviszony alanyait. A haszonbérbeadó földtulajdonos személyében bekövetkező változás esetén az új tulajdonos köteles a számára esetleg nem kívánatos vagy elviselhetetlen, az előző tulajdonos szerződéséből származó kötelezettséget elviselni. (Elhalálozás esetén nem csak szó a tervezetben.) A haszonbérlet örökösének ilyen kötelezettsége nincs.

(...)

29. 29. § (1) és (2) Ha „egyáltalán szükséges korlátozás, pontosan, egyértelműen tisztázni kell a viszonbérbeadás fogalmát. Ma ugyanis a gyakorlat e téren széles kiskapun jár ki-be: a vadászati jogot papíron darabszámban és nem hektárban adja el külföldi vadászoknak vagy üzletpartnereknek a haszonbérlet – természetesen az általa fizetett haszonbérleti díj többszöröséért.

(...)

55. 61. § Teljes egészében alkalmatlan, gyakorlatban járhatatlan út. E kérdés törvényi megfogalmazása a gyakorlatban tökéletesen járatos szakember közreműködése nélkül lehetetlen. A javasolt eljárás kivételzésére és következményeire gondolni is rossz. Az erdei vadkár megállapításából az erdőfelügyelet kihagyni nem lehet. Egyrészt azért, mert az erdőgazdálkodó felő érvényesíti a vadkárt, másrészt azért, mert csak hosszú távon jelentkező, közérdeket sértő vadkárt is meg kell az erdőtulajdonossal is fizetnie, akkor is, ha ő a vadászatra jogosult. Ennek feltárására és érvényesítésére is csak az erdőfelügyelő képes.

56. 63. § Erdő esetében csak az erdőfelügyelőség lehet illetékes.

(...)

66. 84. § (3) Javasolt helyes szöveg: „Az állami tulajdonban levő ingatlan tulajdon esetében a törvény alapján a tulajdonos megilletet jogokat az a szerv gyakorolja, amelyiket a föld (erdő) tulajdon kezelésével az állam megbízza.” (Az rendelkezik ugyanis kiépült szervezettel, infrastruktúrával, minden oldalán és minden szinten kiképzett szakemberekkel, tapasztalatokkal, piaci kapcsolatokkal és csak ő képes összehangolt gazdálkodással a tulajdonos javára együttes, maximális hozamot biztosítani.)

A szakma összehangolt fellépését elősegítő szándékkal küldte meg az Egyesület a vélemény másolatát az Erdészeti Hivatal elnökének.

Tisztelt Elnök Úr!

(...) Nagyon sajnáljuk, hogy tárcánk szerencsétlen szervezete folytán az ilyen, az erdészet sorsát meghatározó kérdésben nem a szakmai vezetése a döntő szerep, de reméljük, hogy az Erdészeti Hivatal vezetőjeként elnök úrnak azért módja van rá, hogy az erdészeti fenyegető veszélyekre szakmailag is felhívja a miniszter úr szíves figyelmét, és nyomós szakmai érvekkel ellensúlyozza a törvényelőkészítők tájékozatlanságát, vagy megkezdje a gyánihatóan közvetlen, vagy közvetett egyéni érdekből fakadó törekvéseket a „fenyegetett” vadász-kiváltságok megerősítésére – az erdészeti pozícióinak tudatos visszazsorításán révén. (A haszonbérleti jog elvétele az erdőgazdálkodótól; a kártérítés és egyéb teherviselés kikényszerítésére egyedül alkalmas Ptk. alapján történő rendes felmondás lehetőségének eltörlése; a felügyelőség kizárása a kártérítés alapját képező kármegállapításból és általában az erdei vadgazdálkodás lényeges kérdéseiből; az erdei vadkár járhatatlan utjának kijelölése; az erdei vadgazdálkodás végleges és teljes kizárása az erdőgazdálkodásból; a vadgazdálkodás és a vadászat merev összekapcsolása; a vadgazdálkodási körzet és a vadásztérlet összemosása révén a földtulajdonos teljes kirekesztése a törvényben elismert tulajdonosi jogának tényleges gyakorlásából; a törzsalományt meghaladó mértékű vadállomány tartásának kötelezettsége; a vadgazdálkodásból származó bevétel felhasználásának korlátozása stb.)

E tervezet is megerősítette azt a rohamosan növekvő aggodalmat, amit a szakmának és érdeinket féltő szakközönség egyre nehezebben visel. Nem kétséges, hogy csak egységesebb, összehangoltabb fellépéssel remélhetjük az általános válsággal nem indokolható mértékben sokasodó gondjaink megoldását.

Ezért kérjük elnök urat, hogy amennyiben véleményünk bármelyik részletével nem ért egyet, vagy nem áll módjában azt támogatni, szíveskedjék azt tudatni velünk, hogy tévedéseinket korrigálva együtt haladhassunk a kivezető úton, vagy az esetleges hivatali korlátok miatt kieső támogatását más területről igyekezzünk pótolni.

Schmotzer András,
az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

Néhány nap múlva egy lényegében azonos tartalmú, de újabb változat véleményezésére kérte fel Egyesületünket az FM illetékes helyettes államtitkára. Részlet a január 12-én keltezett kiegészítő véleményünkéből:

Tisztelt Államtitkár Úr!

(...) Mivel a január 5-én ismelt véleményezésre hozzánk küldött, módosított tervezet koncepcionális, vagy lényegesebb tartalmi változtatásokat nem tartalmaz, a korábban rögzített véleményünket változatlanul fenntartjuk – természetesen méltányolva az átdolgozás során végrehajtott, a tervezetet csiszoló szerkezeti és egyéb formai javításokat. Mint előző, részletes véleményünkben kiolvasható, az Erdészeti Egyesület tagjai, úgy is, mint egy felbecsülhetetlen közszolgálati feladatot – a magyar erdők fenntartását – ellátó szakma művelői, és úgy is, mint a társadalmi változásokért áldozatot hozó, adófizető állampolgárok, csak az előző véleményben leírt alapelvek figyelembevételével készült törvényi tekinthetik a nemzet érdekeit szolgálónak.

(...) Erdőben (természetesen beleértve az erdő szerves részét képező nagyvadállományt is) az erdőrendezőség és az erdőfelügyelőség lehet csak kompetens a vaddal, vadászattal kapcsolatos kérdésekben. Az elmúlt négy év alatt a hatályos jogszabályi jó, ma is korszerű elemeit, valamint hízágait kihasználva a gyakorlat határozottan ebbe az irányba indult el, helyenként imponálóan gyors ütemben, elemi erővel, széles társadalmi akarattal, a visszahúzó vadászati hatóság és nem kis súlyú támogatókkal felvonuló, eddigi előjogait védő, területet vadászok ellenállása és gyakori ellentámadása ellenére is.

A törvénytervezet nem csak, hogy ezt a természetes, csak ideig-óráig visszafogható folyamatot fagyasztaná be, de sikerrel tömnie be az oly stabilnak tűnő mai rendszeren ültöt részeket is.

A tervezet ugyanis kimondja, hogy a vadászati jog a föld tulajdonosát illeti, de szinte minden lényeges részletében azt szolgálja, hogy a tulajdonost megfosssa e jog gyakorlásának lehetőségétől. A vadászati jog teljes körű tényleges gyakorlására csak az a nem lé-

tező természetes személy lenne jogosult, akinek kettőezeröttszáz, illetve négyezer hektár saját tulajdonú földbirtoka vagy erdeje van, és a vadászat szándékával és személyi feltételével rendelkezik.

Az összes többi helyen – tehát egész Magyarországon – kizárólag az a magyar állampolgárságú természetes személy, vagy társaság gyakorolná a teljes vadászati jogot (beleértve a profittermelő vadgazdálkodást is!), aki a törvényi kényszer alatt cselekvő, névleges tulajdonostól számára kedvező, kötött formában bérbe venné azt, vagy aki állami földek (gyakorlatilag legértékesebb erdek) esetében az FM miniszter nevében eljáró hatóságtól valamilyen formában megkapná.

Az „új” (valójában sebezhetetlenné tett régi) rendszer „eredményként”:

– erdő esetében sokkal jobban elkülönülne az erdőben a vad, illetve a faállománnyal való gazdálkodás, mint eddig. (Jelenleg ugyanis – ha vannak is átfedések és torzulások – az erdőterülettel közel azonos kiterjedésű vadászterületen gyakorolhatják az erdő kezelői a vadászati jogot üzemi kezelés formájában, és további jelentős erdőterületen ellenőrizhetik és befolyásolhatják az erdei vadgazdálkodást, normális haszonbérleti viszonyból fakadó jogaik alapján.);

– az erdőtulajdonos a saját erdejéből származó, helyenként meghatározó vagy egyenesen kizárólagos – a vadgazdálkodásból származó – bevételi forrást kénytelen lenne átengedni a haszonbérletnek. (Nem nehéz kitalálni, hogy zömében a ma birtokon belül lévő vadászterületeknél.) Így az erdőfenntartás anyagi fedezet nélkül maradna, miáltal az erdőből származó jövedelem továbbra is a vadászati társasági tagok kedvezményes vadászattal és vagyongyarapítással szolgálna;

– az erdőben bekövetkezett vadkárral szemben az erdő tulajdonosa (kezelője) sokkal kiszolgáltatottabb lenne, mint eddig. (Az erdőfelügyelőség kapcsolatsága a kárfelelő és kártérítés folyamataiból; jogvesztő határidő beiktatása; vadászati hatóság által kijelölt kárszakértők; egyes vadkárformák figyelmen kívül hagyása; „kiskapukat” nyitól, meghatározhatatlan, bírósági tórtúrába vezető kötelezettségek előírása; a kárelhárításra és kártérítésre kényszerítő eszközök kiütése az erdőgazdálkodó kezéből stb.);

– a természetvédelmi szempontból az erdő nagyvadállománya is veszélyeztetett helyzetbe kerülne, ha a vele való gazdálkodást elsődlegesen a vadászati igények motiválnák. (Nagy területekre törekvő túlszaporítás; a természetes szelektiót kikapcsoló, a vadászat érdekében végzett takarmányozás; domesztikálás; betelepítés; a vadászlelés és -érek szerinti „selejtezés” stb.);

– remény se maradna a vadászat terén felügyelettel torzulások, igazságtalanságok felszámolására és a demokratikus jogállamot elvárható állampolgári jogok kiterjesztésére;

– nem kevésbé hátrányosan érintené a törvény a mezőgazdasági földek új tulajdonosait sem. Biztosak vagyunk benne, hogy hasonló problémák azonnal elemi erővel törnek felszínre a törvény hatálybalépése után. Sokkal erőteljesebben, mint erdő esetén, hiszen a szántóföld művelője rövid távon még érzékenyebb a vadászat rá eső teherre és ellentmondásaira, mint az erdőtulajdonos vagy -kezelő, mivel ott a hosszú távon jelentkező, közérdeket sértő kár a számottevőbb.

Tisztelt Államtitkár Úr!

Mint a fentiekben kitűnik, az új tervezet ismételt, tételes korrigálásának nem lenne sok gyakorlati haszna. A tervezet – alapelveinek szándékolt, vagy kellő körültekintés hiányában félrecsúszott céljainak módosítása nélkül – nem formálható elfogadhatóvá.

Tisztelettel:
Schmotzer András,
az Országos Erdészeti Egyesület elnöke

Úgy tudjuk, hogy hasonlóan méltatta és minősítette a tervezetet az illetékes tárcák és szervezetek többsége is. Nem csoda hát, ha a kormányzat nem vállalta fel az esetleges parlamenti tárgyalásán, szűz menő módosító javaslat megvitatása során elkerülhetetlen – politikai felhangoktól sem mentes – tífzijátékok.

Talán majd ősszel – hírliek. Az optimisták 1994 őszére gondolnak...

ERDŐ ÉS TÖRVÉNYKEZÉS

Fórum Kaposváron

Az OEF kaposvári helyi csoportja szakmai véleményeserére és tájékoztatóra hívta meg a somogyi országgyűlési képviselőket és az ágazatunkat érintő törvények előkészítésében közreműködő szakembereket. A rendezvény első részében a meghívott előadók adtak tájékoztatást szakterületükről, majd fórum során válaszoltak a hallgatóság kérdéseire.

Dr. Spingár Ferenc, a helyi csoport titkára köszöntötte a megjelenteket. „Mi, az erdőhöz kötődők, az erdőből élő emberek különös aggodalommal, és fokozott izgalommal figyeljük azokat az eseményeket, amelyek közvetlen hatást gyakorolnak hétköznapjainkra, az itt dolgozókra, az itt megélhetést találó emberekre és családtagjaikra. Bízunk abban, hogy nemcsak számunkra lesz hasznos és fontos a mai találkozó, hanem Somogy megye országgyűlési képviselői számára is, akik az itt elhangzott javaslatokat és véleményeket fel tudják majd használni a törvényalkotásban, amikor helyettünk és a nevünkben eljárnak, és szavaznak.”

Első előadóként *dr. Tarján Lászlóné*, a KTM államtitkára elmondta: „A szakmai közvélemény széles köre támogatta azt az elképzelést, hogy az ökológiai jellegű törvények, mint a földtörvény, az erdőtörvény, a természetvédelmi törvény, a környezetvédelmi törvény, az erdő, a vadászat, a vadgazdálkodás együtt kerüljenek a parlament elé. Ezek a törvények annyira összefüggnek egymással, hogy a külön tárgyalásuk koncepcionalisan is, praktikusági szempontból is megkérdőjelezhető. Sajnos ez nem valósult meg.”

A jelenleg érvényes *környezetvédelmi törvény*, az 1976. évi 2. törvény, a maga idejében betöltötte hivatását. A rendszerváltozás után azonban – különösen szakmai körökben – elemi erővel lépett fel új környezetvédelmi törvény alkotásának igénye. Az eddigi szankcionálások helyett az új törvény közigazgatási eszközöket alkalmaz. Fokozza az önkormányzatok szerepét és felelősségét. A többi ökológiai törvénnyel együtt a természeti erőforrásokkal való takarékos és környezetkímélő gazdálkodást helyezi előtérbe. Az új törvény tervezete egy, a megelőzésre alapozott, akív környezetvédelmi politikát kíván megvalósítani és lehetővé teszi abban a teljes társadalom részvételét.”

Az ökológiai törvények közé tartozik a *természetvédelmi törvény* is, de ennek még csak a koncepciója készült el. Az eddigi „rezervátumszemlélet” helyett, mely a védettség nyilvántartását, a védelem alá helyezést helyezte előtérbe, az új koncepció az egész természet védelmére épül. A nemzetközi előírásokkal összhangban a biodiverzitás, a biológiai sokféleség kiemelt jelentőségű. Nagyobb lesz az állampolgárok, a civil szféra szerepe és mozgásterre is.

Barátság Gábor, az FM Erdészeti Hivatal elnökhelyettese, az OEF főtitkára az *erdőbirtokossági törvény* tervezete

tét ismertette. A kárpótlási folyamat végén, várhatóan kb. 700 ezer hektár, az összes erdőterület 38–40%-a lesz magánulajdonban. Becslések szerint közel 300 ezer hektár szövetkezeti haszonbérletbe kerül. 100 ezer hektár lesz az egyéni- és szövetkezeti terület, és szintén 300 ezer hektár lesz a társulati kezelésben levő magánbirtok.

Az erdőtelek átlagos alacsony hozama, és a hosszú termelési ciklus a kisparcellás erdők szakszerű fenntartásához szükséges ráfordítások anyagi fedezetét nehezen biztosítja. El kell értnünk, hogy a leendő magánulajdonosok összeálljanak olyan gazdálkodói közösségekbe, amelyekkel önálló gazdálkodásra alkalmas erdőegységek alakulnak ki, és a különböző hozamú és minőségű területeket kiegyenlítő szerep is érvényesülhet.

El kell kerülnünk azt a folyamatot, mely a korábbi kisparcellás paraszti erdőbirtokokra volt jellemző: az élőfa-készlet jelentős csökkenése, és az erdők bizonyos degradációja.

Mindezek indokolják a magánerdőgazdálkodási szervezet, az erdőbirtokossági társulatok megalakítását. Az ezt szabályozó törvénytervezet szakmai vitán van. Ez kifejezetten gazdálkodás-szervezeti törvény, és nem szakmai szabályozás lesz.

A szakmai szabályozás az *erdőtörvényben* történik. Ennek tervezete a ma érvényben levő 1961. évi 7. törvénnyel szemben szerkezetében és koncepciójában teljesen újszerű. Az akkori, az állami és szövetkezeti erdőgazdálkodás szabályozására született, az újnak pedig a megváltozott birtokviszonyoknak kell megfelelnie.

Újszerű az erdészeti igazgatási, illetve erdőigazgatási egységek meghatározása. A törvény bevezeti az erdőtertség fogalmát, mely az erdőtümbök összessége. Az erdőtümb részei az erdőtagok, melyek erdőrészekekből állnak.

Változik az erdőtervezés és nyilvántartás rendszere is. Új fogalom a térségi erdőterv, ennek részei az üzemművek, melyek gazdálkodási egységre készülnek, és mindezek felett áll, ezek összessége az országos erdőállomány adattár.

A tervezet önálló fejezetei: az erdők bővítése, az erdőfelújítás, az erdő károsító hatások, az erdei haszonvételek, az erdőterületek termelésből való kivonása, az erdőterületek szállításra történő igénybevétele, az erdészeti munkák szakirányítása, az erdészeti igazgatás és eljárási szabályok. A következő előadó *Pintér István*, az FM vadászati osztály főelőadója. „Az itteni térségben is ismertek azok a konfliktusok, melyek az erdőgazdálkodás, vadgazdálkodás, mezőgazdálkodás között kialakultak. Ezek, valamint a tulajdonviszonyok változásai indokolták a *vadászaról*, vadgazdálkodásról, a vad védelméről szóló törvény megalkotását.

Alapvető kérdés a vadászati jogosultság. A jelenleg érvényben lévő állami jog a jövőben a földtulajdohoz kötődik. Ha a földtulajdon nagysága eléri a minimális vadászterület nagyságát, a tulajdonos a jogot önállóan gyakorolhatja, ha nem, akkor társulást kell létrehozni. A tervezet a minimális vadászterület nagyságát jellemzően nagyvadász területen 4000 hektárban, apróvadász területen 2500 hektárban határozza meg. A vadászati jog haszonbérletbe is adható, haszonbérlet azonban csak vadásztársaság lehet. A mező-, vagy erdőgazdálkodást folytató gazdasági társaságokra, beleértve az Rt.-t is, szintén lehetővé akarják tenni a haszonbérletet. A haszonbérleti szerződést a vadászati hatóságnak jóvá kell hagynia, és egy vadászra legalább 100 hektár területnek kell jutnia. A bérlet időtartama 10 év lenne, és ha időközben tulajdoni változások vannak, az új tulajdonos csak a ciklus végén kérheti a vadászati jogosultságot. Természetesen a szerződés újabb 10 évre is meghosszabbítható.

A regionális vadgazdálkodási tervek 10 évre készülnek, szinkronban a térségi erdőtervekkel.

A törvény több jogosítványt adna a hivatásos vadászoknak. Lehetséges lesz az elkövétő ellenőrzése, igazoltatása, bekísérése, melyet a Btk. rövidesen várható módosítása is lehetővé tesz.

Az erdei vadkár térítése is kötelező lesz, és a nagyvad, az üregi és mezei nyúl által okozott károk egyszerűsített állami-gazdasági eljárás keretében érvényesíthetők.

Az előadások sorát *Bóna Józsefnek*, a házigazda SEFAG Rt. vezérigazgatójának tájékoztatója zárta.

Az ÁV Rt. Igazgatósága 1993. június 30.-ával visszamenőleg jóváhagyta gazdaságunk rt.-vé alakulását. Megalkult az igazgatóság, a felügyelő bizottság, és megalkottuk a szervezeti és működési szabályzatot. Az igazgatóság hozzájárult csurgói gyáregységünk önálló vállalkozássá, kft.-vé való alakulásához, melyet az alapítóhoz felterjesztettünk jóváhagyásra.

Társaságunk 90 ezer hektáron gazdálkodik, 11 erdészeti és egy gyáregységgel. Az 1993-as évben megőriztük működőképességünket, likviditásunkat, és szerény, de pozitív eredménnyel zártuk az évet. Létszámunk a privatizáció és a vállalkozási szféra előretörésével tovább csökkent, 1900 főre. A létszámcsökkenés nem munkahely megszűnését, hanem a foglalkoztatási szerkezet módosulását jelenti.

Az elmúlt évek legnagyobb gondja a folyamatos erdőfelújítások magas aránya. Ez, ha csekély mértékben is, de csökken. Mértéke megfelel az általunk előirányzott, és az FM által előírt öt éves programban rögzítettnek. Lényegesen csökkent a mennyiségi vadkár, és kisebb mértékben a minőségi. Ez a vadlétszám erőteljes apasztásának köszönhető. Az utóbbi időben évente megépített 100 km-nyi vadkerítés tetemes költsége, és esztétikai megjelenése sem fogadható el, de bizonyos térségekben csak kerítés védelmében végezhetjük erdőfelújításainkat.

Az elmúlt év gazdálkodását jelentős mértékben terhelte a 60 millió forintos aszálykár, a 45 ezer m³-nyi hőtörés és a soha nem tapasztalt hevességű Lymantria és pajzokár.

A fakitermelési lehetőségeinket már évek óta nem használjuk ki, az üzemtervi előírásoknak csak 70-80%-át hajtjuk végre, főképp a véghasználatok csökkentésével.

A kárpótlási kijelöléseket elvégeztük, hamarosan a licitálásokra is sor kerül, és megkezdjük a pótlólagos kijelöléseket. Reméljük, hogy további területcsökkenésekre nem kerül sor, mely a működőképességünket veszélyeztetné. Hasonlóképpen bízunk abban, hogy a tanerőd kijelölésekben csak józan, logikus, szakmai érvekkel alátámasztott nagyságrendben kerül sor. Tudomásunk van arról is, hogy kb. 10 ezer hektár erdőterület alapítványi célra való kijelölése van napirenden, bár erről hivatalos értesüléseink nincsen. Nem látjuk indokát, hogy a megyében egy Kaszóhoz hasonló újabb nagy erdőterület kiszakítása történjen meg az állami erdőtestekből.

Jelentős a környezet- és természetvédelmi tevékenységünk is. Gazdálkodásunkat a természeti környezet megóvásával folytatjuk, és tájvédelmi körzeteket, természetvédelmi területeket és génrezervátumokat alakítunk ki, illetve üzemeltetünk. Készen állunk további természetvédelmi területek előírás szerű kezelésére is. Meggyőződésünk, hogy a kimagaslóan értékes somogyi erdővagyonnal jó gazda módjára gazdálkodunk.

Az előadások után a hallgatóság tehetett fel kérdéseket, illetve elmondhatták véleményüket a hallgatásról. Egyöntetű volt az a vélemény, hogy a törvények készkedésének az erdők és az erdőből élő ember látja kárát.

Detrich Miklós

Alexis Scamoni professzor emlékezete (1911–1993)

Századunk kiváló német erdész tudósainak sorában rangos nevet vívott ki magának. A Scamoni professzor. Elsősorban az erdőtípológia, erdőtársulások és termőhely kutatás eredményeinek összekapcsolásával tette nevét ismertté. Szent Pétervárott született, tanulmányait Berlinben végezte, évtizedekig oktatott az egykori NDK területén fekvő eberswalde-i erdészeti főiskolán. Az intézmény megszűnése után ugyanott kutatóként dolgozott.

„Az erdőtársulások és erdei termőhelyek” címmel frott tankönyve három kiadást megért. Másik jelentős műve a „Termőhelye alapozott erdőgazdálkodás” alapmunka az ökoszisztéma-szemléletű erdőgazdálkodás művelői számára. Több alkalommal járt Magyarországon, hathatós szellemi segítséget nyújtott a hazai erdőtípológiai iskola megteremtéséhez.

Fájdalommal és tisztelettel köszönök el tőle.

Szodfridt István